

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1974-1975

13 MEI 1975

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de keuze van de echtelijke verblijfplaats.

(Ingediend door de heer Bila.)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In 1804 werd de plaats waar het echtpaar zou samenwonen door de man gekozen en de vrouw moest hem volgen waar hij ook ging, zonder enig beroep tegen zijn beslissing te kunnen aantekenen.

De wet van 30 april 1958 bekrachtigt de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Voortaan is het de samenwerking en de gelijkheid die aan het huwelijk ten grondslag liggen.

Toch laten sommige artikelen een overblijfsel bestaan van wat in de omgang « een relatief overwicht van de man » wordt genoemd.

Het nieuwe artikel 213 is als volgt gesteld: « De echtelijke verblijfplaats wordt, bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten, door de man vastgesteld. De vrouw heeft het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden, indien er wettige redenen zijn voor de keuze van een andere verblijfplaats ... ».

De man heeft niet meer het recht eigenmachtig de echtelijke verblijfplaats vast te stellen, aangezien op het overwicht dat artikel 213 hem op dat stuk nog verleent, door de rechtbank toezicht kan worden uitgeoefend.

« Men mag evenwel de praktische omvang van die door de bedoelde wetsbepaling in stand gehouden relatieve ongelijkheid niet onderschatten, want, naast het feit dat de keuze van de man doorslaggevend is, wanneer geen enkele ernstige reden een andere keuze oplegt, is de vrouw in geval van oneensgezindheid verplicht een gerechtelijke procedure in te stellen en bijgevolg te bewijzen dat een of andere wettige reden de beslissing van de man in de weg staat » (Claude Renard, « *Etat et capacité des personnes* », 3e deel, blz. 133).

Chambre des Représentants

SESSION 1974-1975

13 MAI 1975

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 213 du Code civil, relatif au choix de la résidence conjugale.

(Déposée par M. Bila.)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

En 1804, le mari choisissait le lieu de la cohabitation et la femme devait le suivre où qu'il aille, sans pouvoir exercer un recours contre sa décision.

La loi du 30 avril 1958 consacre la capacité de la femme mariée. Dorénavant, c'est la collaboration dans l'égalité qui est l'âme du mariage.

Néanmoins, certains articles laissaient subsister ce qu'il est convenu d'appeler « une prépondérance relative du man ».

L'article 213 nouveau est ainsi rédigé: « La résidence conjugale est, à défaut d'accord entre époux, fixée par le mari. La femme a un droit de recours devant le tribunal de première instance si des motifs légitimes commandent le choix d'une autre résidence... ».

Le mari n'a plus le droit de fixer souverainement la résidence conjugale puisque la prépondérance que l'article 213 lui reconnaît encore dans ce domaine, peut faire l'objet d'un contrôle judiciaire.

« On se gardera toutefois de sous-estimer l'importance pratique de la relative inégalité maintenue par cette disposition car, outre que le choix du mari l'emporte, quand aucune raison grave n'en commande un autre, la femme est contrainte, en cas de désaccord, de prendre l'initiative de la procédure et, par conséquent, de prouver que tel motif légitime s'oppose à la décision du mari » (Claude Renard, *Etat et capacité des personnes*, 3e fase., p. 133).

« De rechtbank kan zeker en vast de keuze van de man bekrachtigen of afkeuren. Zij kan even goed de vrouw in het gelijk stellen. Wij menen echter dat zij zelf geen derde verblijfplaats kan aanwijzen die van de twee vorige verschilt en die aan beide echtgenoten samen wordt opgelegd: zij moet hun onenigheid beslechten, niet in hun plaats kiezen » (*ibidem*, blz. 133-134).

Wanneer beide echtgenoten in staat zijn hun wil te kennen te geven, heeft de wet van 30 april 1958 dus voor de man in stand gehouden hetgeen men zou kunnen noemen « de vrijheid om de keuze van de vrouw naast zich neer te leggen ». Wanneer beide echtgenoten het daarover niet eens kunnen worden, kiest hij de echtelijke verblijfplaats en de vrouw moet dwingende « wettige redenen » doen gelden om van de rechtbank gedaan te krijgen dat de beslissing van de man ongedaan wordt gemaakt (François Rigaux, *Les personnes*, Précis Larcier, U. C. L. n° 1636).

Deze zienswijze wordt door het Hof van Cassatie in zijn arresten van 26 februari 1960, 22 december 1961 en 14 mei 1965 bevestigd.

De vaststelling van de echtelijke verblijfplaats door de man bij oneensgezindheid tussen de echtgenoten is het « beginsel » waarvan niet kan worden afgeweken tenzij de vrouw « redenen » doet gelden « die voldoende ernstig blijken om een dergelijke afwijking te rechrvaardigen » (Cass. 14 mei 1965, Pas. 1965, 1, 989).

« Het valt te betreuren dat het Hof er niet heeft op gewezen dat het grondbeginsel van de wet bestaat in de samen genomen beslissing van beide echtgenoten ten opzichte waarvan het overwicht van de man slechts van bijkomende aard is », (François Rigaux, *op. cit.* n° 1638).

Natuurlijk heeft de vrouw wier eis werd ingewilligd het recht het samenwonen op te schorten indien de man geen gevolg geeft aan de hem gedane aanmaning om een behoorlijke verblijfplaats te zoeken.

Spijtig genoeg zal de echtgenote steeds wat huiverig staan tegenover een beroep op de rechtbank, dat nogal nutteloos lijkt. Zulk zou immers tot gevolg kunnen hebben dat de bestaande toestand alleen nog maar slechter wordt en uiteindelijk in feite leidt tot een bijna onontkoombare scheiding.

De artikelen 373, 374 en 389 van het Burgerlijk Wetboek verleenden tot voor kort hetzelfde « relatief overwicht » aan de man.

De wet van 1 juli 1974 tot wijziging van de artikelen 221, 373 en 389 van het Burgerlijk Wetboek en tot opheffing van artikel 374 van hetzelfde Wetboek schaft dit overwicht af en plaatst de echtgenoten voortaan volkomen op gelijke voet voor de materies die in de voornoemde artikelen worden behandeld.

Bijgevolg past het artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek in dezelfde zin te wijzigen en aan elk van de echtgenoten het recht te verlenen de zaak voor de rechtbank van eerste aanleg te brengen.

WETSVOORSTEL

Enig artikel.

Artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door wat volgt :

« De echtelijke verblijfplaats wordt met wederzijdse instemming door de echtgenoten vastgesteld.

« Le tribunal peut certainement approuver ou désapprouver le choix du mari. Il peut également entériner celui de la femme. Nous pensons qu'il ne peut pas, en revanche, désigner lui-même une troisième résidence, distincte des deux précédentes et qu'il imposerait également aux deux époux: il doit départager ceux-ci, non choisir à leur place » (*ibidem*, pp. 133-134).

Lorsque les deux époux sont en mesure de manifester leur volonté, la loi du 30 avril 1958 a donc maintenu au profit du mari ce qu'on pourrait appeler « la liberté d'indifférence ». A défaut d'accord entre les époux, il choisit la résidence conjugale et la femme doit faire valoir des « motifs légitimes » impérieux pour obtenir du tribunal que la décision du mari soit renversée (François Rigaux, *Les personnes*, Précis Larcier, U. C. L. n° 1636).

Cette doctrine est confirmée par la Cour de cassation en ses arrêts des 26 février 1960, 22 décembre 1961 et 14 mai 1965.

La fixation de la résidence conjugale par le mari à défaut d'accord entre époux est le « principe » auquel il ne peut être dérogé que si la femme fait valoir des « motifs qui apparaissent suffisamment graves pour justifier pareille dérogation » (Cass. 14 mai 1965. Pas. 1965, 1, 989).

« Il est regrettable que la Cour n'ait pas rappelé que le principe fondamental de la loi est la décision conjointement prise par les deux époux à l'égard de laquelle la prépondérance du mari n'a qu'une fonction subsidiaire » (François Rigaux, *op. cit.* n° 1638).

Bien entendu, la femme qui obtient gain de cause a le droit de suspendre la cohabitation, si le mari n'obtempère pas à l'injonction, qui lui est faite, de rechercher une résidence convenable.

Malheureusement, l'épouse hésitera toujours à exercer son recours, assez illusoire, devant le tribunal. En effet, ce recours ne pourrait qu'aggraver la situation existante déjà fortement détériorée, pour concrétiser dans les faits une séparation quasi irrémédiable.

Les articles 373, 374 et 389 du Code civil accordaient jusqu'il y a peu la même « prépondérance relative » au mari.

La loi du 1er juillet 1974, modifiant les articles 221, 373 et 389 du Code civil et abrogeant l'article 374 du même Code, supprime cette prépondérance et place dorénavant les époux sur un pied de parfaite égalité quant aux matières traitées par ces articles.

Il est donc opportun de modifier l'article 213 du Code civil dans le même sens en accordant à chacun des époux un droit de recours devant le tribunal de première instance.

A. BILA.

PROPOSITION DE LOI

Article unique.

L'article 213 du Code civil est remplacé par ce qui suit :

« La résidence conjugale est fixée par les époux de commun accord.

In geval van oneensgezindheid hebben beide echtgenoten het recht zich tot de rechtbank van eerste aanleg te wenden, die de zaak beslecht.

Is een van beide echtgenoten afwezig, onbekwaam, verklaard of verkeert hij in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt de echtelijke verblijfplaats door de andere echtgenoot vastgesteld. »

21 april 1975.

En cas de dissentiment, chacun des époux a un droit de recours devant le tribunal de première instance, lequel les départage.

Si un des époux est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la résidence conjugale est fixée par l'autre conjoint. »

21 avril 1975.

A. BILA,
F. BAERT,
G. ÜNKELINX,
M. LEVAUX,
Antoinette SPAAK,
F. VANDAMME.
